

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie
za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

INFORMACJA O ZAWODZIE

Instruktor terapii uzależnień (325903)

**Średni personel do spraw zdrowia
gdzie indziej niesklasyfikowany**

**Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej rozpowszechnianie
za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

INFORMACJA O ZAWODZIE

Instruktor terapii uzależnień (325903)

**Średni personel do spraw zdrowia
gdzie indziej niesklasyfikowany**

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy

Publikacja opracowana w ramach projektu **Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.4 Modernizacja publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz lepsze dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy

PROJEKT NR: POWR.02.04.00-00-0060/16-00

Partnerzy projektu INFODORADCA+:

- DORADCA Consultants Ltd Sp. z o.o., Gdynia
- Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom
- Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa
- Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa
- PBS Sp. z o.o., Sopot

INFORMACJA O ZAWODZIE

Instruktor terapii uzależnień (325903)

© Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa 2018

Kopiowanie i rozpowszechnianie w całości lub w części dozwolone wyłącznie za podaniem źródła.

ISBN 978-83-7789-495-8 [314]

Publikacja bezpłatna

Zdjęcie na okładce wykonane przez zespół ekspercki.

Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB
26-600 Radom, ul. K. Pułaskiego 6/10, tel. centr. (048) 364-42-41, fax (048) 364-47-65
e-mail: instytut@itee.radom.pl <http://www.itee.radom.pl>

SPIS TREŚCI

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU	3
1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności).....	3
1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu.....	3
1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD	3
1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący	3
2. OPIS ZAWODU.....	4
2.1. Synteza zawodu	4
2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania	4
2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy).....	4
2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne.....	5
2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie.....	7
2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji	8
2.7. Zawody pokrewne	8
3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE	9
3.1. Zadania zawodowe	9
3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Realizowanie zadań wynikających z procesu diagnozy i terapii osób uzależnionych	9
3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Sprawowanie doraźnej opieki nad podopiecznym, monitorowanie i dokumentowanie podejmowanych działań.....	10
3.4. Kompetencja zawodowa Kz3: Prowadzenie działań edukacyjnych i profilaktycznych związanych z terapią uzależnień.....	11
3.5. Kompetencje społeczne.....	12
3.6. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.....	12
3.7. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji.....	13
4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO.....	13
4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie	13
4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu	14
4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów	15
4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.....	16
5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)	16
6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE	17
7. SŁOWNIK POJĘĆ	19
7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)	19
7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)	21

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU

1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)

Instruktor terapii uzależnień 325903

1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu

1. Doradca od uzależnień.
2. Terapeuta.
3. Trener.
4. Resocjalizator.

1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD

W Międzynarodowym Standardzie Klasyfikacji Zawodów ISCO-08 odpowiada grupie:

- 3259 Health associate professionals not elsewhere classified.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007):

- Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna.

1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący

Notka metodologiczna

Opis informacji o zawodzie opracowano na podstawie:

- analizy źródeł (akty prawne, klasyfikacje krajowe, międzynarodowe) oraz źródeł internetowych,
- analizy opisu zawodu zamieszczonego w wyszukiwarce opisów zawodów na Portalu Publicznych Służb Zatrudnienia,
- badań ankietowych prowadzonych w projekcie INFODORADCA+ w październiku 2018 r.,
- zebranych opinii od recenzentów, członków panelu ewaluacyjnego oraz zespołu ds. walidacji i jakości informacji o zawodach.

Autorzy i eksperci opiniujący

Zespół Ekspercki:

- Karolina Komorowska – Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom.
- Agnieszka Laskowska – Publiczna Szkoła Podstawowa nr 12 Specjalna im. bp. Jana Chrapka, Radom.
- Marzena Radulska-Olifirowicz – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3, Radom.

Zespół ds. walidacji i jakości informacji o zawodzie:

- Dorota Koprowska - Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom.
- Krzysztof Symela – Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom.
- Ireneusz Woźniak – Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom.

Recenzenci:

- Janusz Biskup – Ekspert niezależny.
- Dorota Chmiel – Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny Karan, Radom.

Panel ewaluacyjny – przedstawiciele partnerów społecznych:

- Bożena Fałkiewicz – Stowarzyszenie „Zdrowie”, Brzeg.
- Robert Fleischer – Miejski Zespół Profilaktyki i Terapii Uzależnień, Olsztyn.

Data (rok) opracowania opisu informacji o zawodzie: 2018 r.

WAŻNE:

W tekście opisu informacji o zawodzie występują podkreślenia wybranych określeń wraz z indeksem górnym, który wskazuje numer definicji w słowniku branżowym w punkcie 7.2.

2. OPIS ZAWODU

2.1. Synteza zawodu

Instruktor terapii uzależnień udziela pomocy osobom uzależnionym¹⁸ pod kierunkiem specjalisty terapii uzależnień. Wspiera prowadzenie procesu terapii uzależnień, którego celem jest reedukacja i resocjalizacja uzależnionej osoby. Pomaga uzależnionemu w zerwaniu z nałogiem oraz w powrocie do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie.

2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania

Opis pracy

Instruktor terapii uzależnień jest zawodem z kategorii średniego personelu medycznego, wymagającym wiedzy terapeutycznej, ale również podstaw wiedzy medycznej, psychologicznej i pedagogicznej. Wraz z zespołem specjalistów planuje i prowadzi terapię oraz obserwuje z nimi proces zdrowienia osób uzależnionych. Zajmuje się także edukacją prozdrowotną, profilaktyką i popularyzacją życia wolnego od nałogów, prowadzi rejestrację i ewidencję zgłoszeń oraz przygotowuje sprawozdania z liczby przyjętych osób i typu udzielonej im pomocy podczas dyżuru.

Instruktor terapii uzależnień udziela pacjentom informacji o sposobach na pozbycie się nałogu, pomaga lekarzowi w wykonywaniu podstawowych zabiegów medycznych (np. opatruje powierzchownie rany), bada podstawowe parametry życiowe pacjentów, a w razie konieczności unieszkodliwia i izoluje osoby agresywne. Ponadto do jego zadań należy spisywanie oraz zabezpieczanie ubrań i przedmiotów należących do pacjentów oraz sprawowanie doraźnej opieki nad osobami będącymi w stanie upojenia alkoholowego lub będącymi pod wpływem środków odurzających.

Sposoby wykonywania pracy

Instruktor terapii uzależnień pod kierunkiem i we współpracy ze specjalistą terapii uzależnień realizuje proces terapeutyczny w oparciu o diagnozę psychologiczną, zdrowotną, wychowawczą oraz rodzinną. Na tej podstawie opracowuje Indywidualny Program Zdrowienia dla osoby uzależnionej. Wspomaga specjalistę terapii uzależnień w realizacji terapii z użyciem metod, technik i narzędzi adekwatnych do typu uzależnienia. W pracy obowiązują go zasady etyczne i dbałość o standardy wykonywanych usług.

Więcej szczegółowych informacji znajduje się w sekcjach: 3.1. Zadania zawodowe oraz 3.2, 3.3 i 3.4. Kompetencje zawodowe.

2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)

Warunki pracy

Miejsmem pracy **instruktora terapii uzależnień** są: poradnie leczenia uzależnień i współuzależnienia, ośrodki pobytu stacjonarnego i dziennego, specjalistyczne oddziały szpitalne, placówki oświatowe, ośrodki szkolno-wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze oraz inne jednostki (w tym gabinety i ośrodki prywatne, fundacje i stowarzyszenia oferujące pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom

oraz Punkty Konsultacyjno-Informacyjne), do których zgłaszają się osoby uzależnione, osoby używające szkodliwie lub w sposób ryzykowny substancji psychoaktywnych.

Wyżej wymienione podmioty wyposażone są w sale terapeutyczne, w których zazwyczaj znajdują się krzesła, fotele lub materace zapewniające komfort prowadzenia i uczestniczenia w zajęciach. Terapia indywidualna odbywa się w gabinetach, które urządzone są tak, aby pacjent czuł się komfortowo i bezpiecznie w kontakcie z terapeutą (fotele, ozdoby, atmosfera przytulności).

Pomieszczenia, gdzie wykonywana jest praca, posiadają zazwyczaj oświetlenie dzienne i sztuczne oraz instalacje klimatyzacyjne.

WAŻNE:

Badanie pacjenta na obecność alkoholu lub narkotyków w organizmie każdorazowo wymaga zgody pacjenta.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie.

Wykorzystywane maszyny i narzędzia pracy

Instruktor terapii uzależnień w działalności zawodowej wykorzystuje m.in.:

- przybory biurowe i szkolne (papier, flipchart, mazaki),
- tablice suchościeralne, podkładki do pisania,
- komputer, drukarkę, kserokopiarkę itp.,
- sprzęt audiowizualny – telewizor, rzutnik, odtwarzacz muzyki,
- alkomat i testy wykrywające obecność narkotyków w organizmie,
- narzędzia badające podstawowe parametry życiowe pacjenta.

Organizacja pracy

Instruktor terapii uzależnień współpracuje ze specjalistą terapii uzależnień. Z reguły realizuje swoje zadania w systemie zmianowym. Pracując w ośrodkach stacjonarnych i dziennych, instruktor terapii uzależnień częściej pracuje w trybie jednozmianowym, czasami w trybie dyżurowym. Placówki ambulatoryjne (poradnie i przychodnie) wymagają pracy zmianowej z preferowaną pracą w godzinach popołudniowych.

Instruktor terapii uzależnień uczestniczy w zebraniach klinicznych²² oraz w superwizjach¹⁷.

Praca instruktora terapii uzależnień ma charakter długoterminowego kontaktu z pacjentem, z wysokim ryzykiem przerwania procesu terapii przez pacjenta.

Zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo pracy człowieka

Z zawodem **instruktor terapii uzależnień** związane są zagrożenia dla zdrowia spowodowane: obciążeniami psychicznymi i kontaktem z sytuacjami stresogennymi, zachowaniami kompulsywnymi⁶ i ryzykownymi pacjentów, stanami depresyjnymi⁴, agresją (słowną i czynną), słabą motywacją⁸ do współpracy, oporem¹⁰ wynikającym ze specyfiki zjawisk zachodzących w relacji terapeutycznej¹⁵.

Obciążenia psychiczne i kontakt z sytuacjami stresogennymi wiążą się ze zwiększonym ryzykiem wypalenia zawodowego.

Instruktor terapii uzależnień wykonuje swoją pracę najczęściej w pozycji siedzącej, co generuje typowe zagrożenia dla układu mięśniowo-szkieletowego.

2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne

Wymagania psychofizyczne

Dla pracownika wykonującego zawód **instruktor terapii uzależnień** ważne są:

w kategorii wymagań fizycznych

- ogólna wydolność fizyczna,
- sprawność narządu wzroku,
- sprawność narządu słuchu,
- sprawność układu kostno-stawowego,
- sprawność narządów równowagi,
- sprawność układu oddechowego;

w kategorii sprawności sensomotorycznych

- koordynacja wzrokowo-ruchowa,
- spostrzegawczość,
- ostrość wzroku,
- ostrość słuchu,
- rozróżnianie barw,
- zmysł równowagi,
- szybki refleks,
- zręczność rąk,
- zręczność palców;

w kategorii sprawności i zdolności

- dobra pamięć,
- zdolność koncentracji uwagi,
- podzielność uwagi,
- rozumowanie logiczne,
- zdolność motywowania i wspierania¹⁹,
- łatwość wypowiadania się w mowie i w piśmie,
- zdolności do komunikacji, w tym aktywnego słuchania¹,
- wyobraźnia i myślenie twórcze,
- zdolność przekonywania,
- zdolność rozwiązywania konfliktów,
- zdolność skutecznego negocjowania,
- zdolność odraczania emocji⁹,
- zdolność do podejmowania szybkich i trafnych decyzji,
- zdolność do tworzenia i podtrzymywania kontaktów z klientami,
- zdolność utrzymywania pozytywnych relacji z klientami,
- współdziałanie i współpraca w zespole;

w kategorii cech osobowościowych

- wysoka wydolność²¹ i niska reaktywność¹⁴ emocjonalna,
- odporność emocjonalna,
- wytrwałość, cierpliwość,
- odpowiedzialność,
- empatia⁵,
- otwartość poznawcza¹¹,
- zdolność do autoanalizy, autorefleksji³,
- samoświadomość¹⁶ własnych kompetencji, zasobów i deficytów osobistych,
- kultura osobista,
- dyskrecja,
- samokontrola,
- wychodzenie z własną inicjatywą,

- gotowość do współdziałania,
- gotowość do pracy w trudnych warunkach środowiskowych,
- łatwość przerzucania się z jednej czynności na drugą,
- predyspozycje do nawiązywania kontaktu z ludźmi,
- łatwość postępowania z ludźmi, postawa nieoceniająca¹³,
- asertywność²,
- gotowość do ustawicznego uczenia się oraz dzielenia się wiedzą.

Więcej informacji znajduje się w sekcjach: 3.5. Kompetencje społeczne; 3.6. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.

Wymagania zdrowotne

Wykonywanie zawodu **instruktor terapii uzależnień** wymaga dobrego ogólnego stanu zdrowia, potwierdzonego przez lekarza medycyny pracy zarówno w aspekcie zdrowia fizycznego, jak i psychicznego.

Przeciwskazaniami są choroby ograniczające sprawność ruchową, wady wzroku i słuchu niepodlegające korekcji.

WAŻNE:

O stanie zdrowia i ewentualnych przeciwwskazaniach do wykonywania zawodu orzeka lekarz medycyny pracy.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.

2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Wykształcenie niezbędne do podjęcia pracy w zawodzie

Do podjęcia pracy w zawodzie **instruktor terapii uzależnień** wystarczające jest wykształcenie średnie, np. w zawodzie terapeuty zajęciowy, jednakże preferowane jest wykształcenie wyższe w dziedzinach związanych z psychologią i psychoterapią.

Tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Obecnie (2018 r.) zasady organizacji systemu uzyskiwania tytułu zawodowego, kwalifikacji zawodowych i uprawnień **instruktora terapii uzależnień** w placówkach leczniczych oraz zarejestrowanych podmiotach wykonujących działalność leczniczą określają:

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 lipca 2006 roku w sprawie szkolenia w dziedzinie uzależnień,
- Zarządzenie nr 13 dyrektora Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych¹² z dnia 1 lipca 2012 r.

Certyfikat instruktora terapii uzależnień otrzymuje się po:

- ukończeniu szkolenia w dziedzinie uzależnień kończącego się egzaminem. Dokumentem potwierdzającym ukończenie szkolenia jest certyfikat instruktora terapii uzależnień wydawany przez Dyrektora Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii (KBdSPN)⁷;

lub

- ukończeniu programu szkolenia w zakresie instruktora terapii uzależnień dla osób prowadzących terapię uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia w zakładach leczenia odwykowego, prowadzonego przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA), który składa się z czterech etapów potwierdzanych zaświadczeniami oraz zdania egzaminu certyfikacyjnego. Certyfikat i zaświadczenia wydaje Dyrektor PARPA.

WAŻNE:

Powyższe wymagania są niezbędne do podjęcia pracy w zawodzie **instruktor terapii uzależnień** w placówkach leczniczych oraz w zarejestrowanych podmiotach wykonujących działalność leczniczą.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu.

2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji

Możliwości rozwoju zawodowego i awansu

Certyfikowany **instruktor terapii uzależnień**, który uzyska tytuł zawodowy:

- lekarza,
- lub tytuł magistra po studiach na kierunkach:
 - pielęgniarstwo,
 - psychologia,
 - pedagogika,
 - pedagogika specjalna,
 - socjologia,
 - resocjalizacja,
 - nauki o rodzinie,
 - teologia lub filozofia,

może uzyskać tytuł zawodowy specjalisty terapii uzależnień. W toku dalszego rozwoju zawodowego jako specjalista terapii uzależnień, może podjąć szkolenie z zakresu psychoterapii, uzyskać certyfikat psychoterapeuty, a następnie uzyskać tytuł superwizora.

Instruktor terapii uzależnień może również rozszerzać swoje kompetencje zawodowe poprzez podejmowanie kształcenia i/lub szkolenia w zawodach pokrewnych.

Możliwości potwierdzania kompetencji

Instruktor terapii uzależnień potwierdza swoje kompetencje poprzez zdanie egzaminu certyfikacyjnego i otrzymanie certyfikatu instruktora terapii uzależnień, wydawanego przez dyrektora KBdSPN lub dyrektora PARPA.

Więcej informacji można uzyskać w Bazie Usług Rozwojowych <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl> oraz Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

2.7. Zawody pokrewne

Osoba zatrudniona w zawodzie **instruktor terapii uzależnień** może rozszerzać swoje kompetencje zawodowe w zawodach pokrewnych:

Nazwa zawodu pokrewnego zgodnie z Klasyfikacją zawodów i specjalności	Kod zawodu
Psychoterapeuta	229905
Specjalista psychoterapii uzależnień	229906
Specjalista terapii uzależnień	229907
Toksykolog	229908
Psycholog	263401
Specjalista do spraw uzależnień od mediów cyfrowych	263407
Terapeuta zajęciowy ⁵	325907

3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE

3.2. Zadania zawodowe

Pracownik w zawodzie **instruktor terapii uzależnień** wykonuje różnorodne zadania, do których należą w szczególności:

- Z1 Diagnozowanie pod nadzorem specjalisty sytuacji psychologicznej, zdrowotnej, wychowawczej oraz rodzinnej pacjenta.
- Z2 Pomaganie specjalście w prowadzeniu terapii indywidualnej, grupowej oraz rodzinnej.
- Z3 Współpracowanie z rodziną osób uzależnionych, wspieranie jej w udzielaniu pomocy dzieciom czy współmałżonkom.
- Z4 Pomaganie lekarzowi przy badaniu i wykonywaniu podstawowych zabiegów medycznych.
- Z5 Prowadzenie dokumentacji związanej z doraźną opieką nad pacjentem.
- Z6 Branie czynnego udziału w propagowaniu metod wychodzenia z nałogu.
- Z7 Wspieranie osób uzależnionych w miejscach ich spotkań oraz miejscach zakupu substancji uzależniających.

3.3. Kompetencja zawodowa Kz1: Realizowanie zadań wynikających z procesu diagnozy i terapii osób uzależnionych

Kompetencja zawodowa Kz1: Realizowanie zadań wynikających z procesu diagnozy i terapii osób uzależnionych obejmuje zestaw zadań zawodowych Z1, Z2, Z3, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z1 Diagnozowanie pod nadzorem specjalisty sytuacji psychologicznej, zdrowotnej, wychowawczej oraz rodzinnej pacjenta	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
• Metody prowadzenia wywiadu na potrzeby diagnozy; • Narzędzia diagnostyczne stosowane w terapii uzależnień; • Społeczne, kulturowe i ekonomiczne aspekty używania substancji psychoaktywnych; • Przepisy prawa dotyczące narkotyków, alkoholu i uzależnienia; • Klasyfikację zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania.	• Nawiązywać kontakt interpersonalny; • Dokonywać wstępnej diagnozy i kwalifikacji; • Przeprowadzać wywiad diagnostyczny i problemowy; • Przeprowadzać diagnozę problemową na potrzeby dalszego postępowania terapeutycznego; • Stosować przepisy prawne dotyczące narkotyków, alkoholu i uzależnienia.

Z2 Pomaganie specjalście w prowadzeniu terapii indywidualnej, grupowej oraz rodzinnej	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
• Procedury pierwszego kontaktu oraz zasady nawiązywania i budowania relacji terapeutycznej; • Zasady etyczne w terapii uzależnień; • Podstawy pracy indywidualnej z pacjentem; • Podstawy pracy z grupą; • Podstawy pracy z rodziną; • Zasady udzielania pierwszej pomocy w kryzysie; • Podstawowe modele terapii osoby uzależnionej od środków psychoaktywnych (Model Społeczności Terapeutycznej, Model	• Postępować zgodnie z procedurami i zasadami nawiązywania kontaktu terapeutycznego; • Postępować zgodnie z zasadami etyki w terapii uzależnień; • Nawiązywać kontakt terapeutyczny; • Współpracować ze specjalistą terapii uzależnień; • Pracować indywidualnie z pacjentem; • Pracować z grupą; • Pracować z rodziną pacjenta; • Udzielać pierwszej pomocy w kryzysie; • Zastosować metodę społeczności

Minnesota); • Zasady formułowania i prowadzenia IPZ (Indywidualnego Programu Zdrowienia); • Stosunki panujące w grupie, metody identyfikacji potrzeb grupy, przebieg procesu grupowego; • Metody i zasady pracy indywidualnej w obszarze profilaktyki i terapii uzależnień; • Zasady i metody z zakresu komunikacji i kontaktów interpersonalnych.	terapeutycznej; • Stosować metody i zasady pracy indywidualnej; • Formułować i realizować Indywidualny Program Zdrowienia; • Stosować zasady i metody z zakresu komunikacji i kontaktów interpersonalnych; • Prowadzić indywidualne rozmowy wspierające leczenie uzależnionych pacjentów.
--	---

Z3 Współpracowanie z rodzinami osób uzależnionych, wspieranie jej w udzielaniu pomocy dzieciom czy współmałżonkom

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
• Typologię uzależnień; • Wpływ uzależnienia na rodzinę (długo- i krótkofalowy) – <u>współuzależnienie</u>²⁰.	• Uwzględniać w pracy terapeutycznej rodzinę pacjenta/klienta z uwzględnieniem specyfiki (typu) uzależnienia; • Wspierać rodzinę w udzielaniu pomocy uzależnionemu członkowi rodziny.

3.4. Kompetencja zawodowa Kz2: Sprawowanie doraźnej opieki nad podopiecznym, monitorowanie i dokumentowanie podejmowanych działań

Kompetencja zawodowa Kz2: Sprawowanie doraźnej opieki nad podopiecznym, monitorowanie i dokumentowanie podejmowanych działań obejmuje zestaw zadań zawodowych Z4, Z5, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z4 Pomaganie lekarzowi przy badaniu i wykonywaniu podstawowych zabiegów medycznych

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
• Medyczny aspekt uzależnienia i choroby współwystępujące; • Neurobiologiczne mechanizmy uzależnień od substancji psychoaktywnych; • Rolę farmakologii w procesie leczenia uzależnień; • Techniki i sposoby reagowania w stosunku do osób agresywnych; • Podstawowe zabiegi medyczne; • Zasady udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej; • Metody obserwacji pacjenta; • Przepisy dotyczące prowadzenia dokumentacji medycznej.	• Identyfikować podstawowe parametry życiowe pacjenta: tętno, ciśnienie, temperaturę ciała; • Wykonać podstawowe zabiegi higieniczno-pielęgnacyjne; • Pomagać lekarzowi w wykonywaniu podstawowych zabiegów; • Unieszkodliwić i izolować osoby agresywne; • Udzielić pierwszej pomocy; • Dbać o higienę podopiecznego; • Prowadzić obserwację pacjenta, notować zmiany w jego zachowaniu; • Prowadzić dokumentację medyczną zgodnie z przepisami.

Z5 Prowadzenie dokumentacji związanej z doraźną opieką nad pacjentem

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
• Przepisy dotyczące praw pacjenta; • Procedury postępowania w opiece nad pacjentem obowiązujące w danej placówce; • Sposoby dokumentowania pobytu pacjenta.	• Prowadzić rejestrację i ewidencję zgłoszeń; • Sporządzać sprawozdania z liczby przyjętych osób i typu udzielonej im pomocy podczas dyżuru;

	• Spisywać oraz zabezpieczać ubrania i przedmioty będące własnością pacjenta; • Wypisać podopiecznych po zrealizowanej usłudze; • Dokonywać zwrotu odzieży i zdeponowanych przedmiotów; • Wypisywać rachunek za świadczone usługi.
--	---

3.5. Kompetencja zawodowa Kz3: Prowadzenie działań edukacyjnych i profilaktycznych związanych z terapią uzależnień

Kompetencja zawodowa Kz4: Prowadzenie działań edukacyjnych i profilaktycznych związanych z terapią uzależnień obejmuje zestaw zadań zawodowych Z6, Z7, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z6 Branie czynnego udziału w propagowaniu metod wychodzenia z nałogu	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
• Zasady prowadzenia działań profilaktycznych i psychoedukacyjnych; • Techniki pracy z grupą terapeutyczną; • Programy profilaktyczne i psychoedukacyjne w terapii uzależnień; • Zasady i standardy przygotowywania programów profilaktycznych w terapii uzależnień; • Mechanizmy przebiegu poszczególnych typów uzależnień i ich klasyfikację.	• Przestrzegać zasad w zakresie prowadzenia działań profilaktycznych i edukacyjnych; • Stosować i uwzględniać w konstruowaniu programów profilaktycznych techniki pracy z grupą; • Stosować adekwatne metody w profilaktyce uzależnień; • Konstruować programy profilaktyczne z zakresu terapii uzależnień, planować pracę profilaktyczną; • Wdrażać wypracowane narzędzia profilaktyczne w terapii uzależnień; • Propagować metody wychodzenia z nałogu.

Z7 Wspieranie osób uzależnionych w miejscach ich spotkań oraz miejscach zakupu substancji uzależniających	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
• Rodzaje środków psychoaktywnych; • Skutki i konsekwencje uzależnienia; • Miejsca spotkań osób uzależnionych; • Miejsca nabywania środków uzależniających; • Instytucje wsparcia dla osób uzależnionych; • Możliwości i sposoby pomocy osobom uzależnionym; • Metody i zasady pracy indywidualnej i grupowej w obszarze profilaktyki i terapii uzależnień; • Zasady i metody z zakresu komunikacji i kontaktów interpersonalnych; • Klasyfikację i rodzaje konfliktów interpersonalnych i sposoby ich rozwiązywania; • Stosunki panujące w grupie, metody identyfikacji potrzeb grupy, przebieg procesu grupowego.	• Rozpoznawać osoby uzależnione i zagrożone uzależnieniem; • Motywować osoby do współpracy i walki z nałogiem; • Planować pracę grupy w obszarze profilaktyki i terapii uzależnień; • Nawiązywać kontakt z pacjentem i grupą terapeutyczną; • Planować pracę grupy w obszarze profilaktyki i terapii uzależnień; • Rozwiązywać konflikty i trudne sytuacje w grupie terapeutycznej; • Planować i wdrażać zadania służące integracji grupy i budowaniu poczucia bezpieczeństwa; • Wdrażać wypracowane narzędzia profilaktyczne w terapii uzależnień; • Przedstawiać ofertę możliwej pomocy osobom

	uzależnionym; • Działać skutecznie w sytuacjach wysokiego ryzyka i obciążenia psychofizycznego w terapii uzależnień; • Udzielać informacji na temat pozbycia się nałogu.
--	--

3.6. Kompetencje społeczne

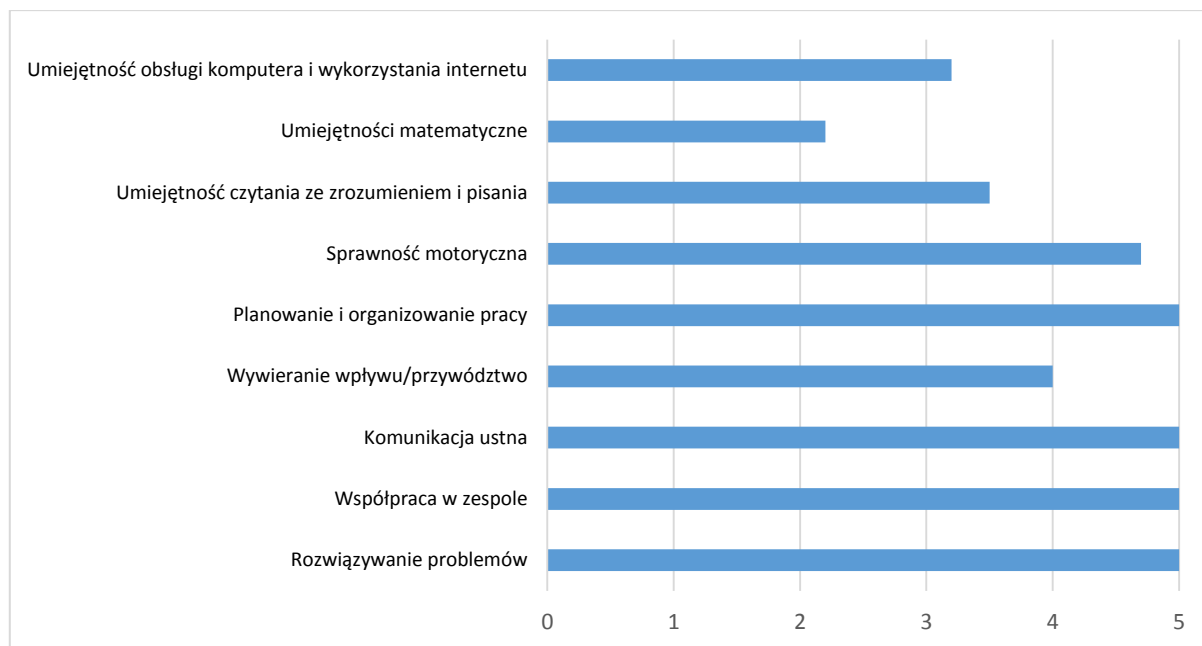
Pracownik w zawodzie **instruktor terapii uzależnień** powinien posiadać kompetencje społeczne niezbędne do prawidłowego i skutecznego wykonywania zadań zawodowych.

W szczególności pracownik jest gotów do:

- Ponoszenia odpowiedzialności za skutki swoich działań oraz sprawne organizowanie i prowadzenie terapii uzależnień.
- Kierowania się zasadami zgodnymi z etyką zawodową i obowiązującymi przepisami.
- Dostosowywania zachowania do zmian w środowisku podczas podejmowanych działań terapeutycznych.
- Dokonywania oceny i korekty swojego działania oraz działania zespołu terapeutycznego, dotyczącego prowadzonych terapii.
- Przestrzegania zasad określonych w standardach etycznych i normach zawodowych: uczciwości, rzetelności, poufności.
- Osiągania wyznaczonych celów oraz współpracy z innymi pracownikami w zorganizowanych warunkach prowadzonych działań terapeutycznych.
- Rozwijania kompetencji osobistych i zawodowych, w tym ustawicznego aktualizowania i podwyższania swoich kwalifikacji.
- Wykazywania empatii, pomocy w identyfikowaniu potrzeb, udzielania informacji pozwalających na wspieranie osób i rodzin w wyjściu z trudnej sytuacji życiowej.
- Prowadzenia otwartej i asertywnej komunikacji z pacjentami, opartej na tolerancji i życzliwości.

3.7. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu

Pracownik powinien mieć zdolność właściwego wykonywania zadań zawodowych i predyspozycje do rozwoju zawodowego. Dlatego wymaga się od niego odpowiednich kompetencji kluczowych. Zostały one zilustrowane w formie profilu (rys. 1) ukazującego ważność kompetencji kluczowych dla zawodu **instruktor terapii uzależnień**.

Rys. 1. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu **instruktor terapii uzależnień**

Uwaga:

Wykaz kompetencji kluczowych opracowano na podstawie wykazu stosowanego w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – projekt PIAAC (OECD).

3.8. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji

Kompetencje zawodowe pracownika w zawodzie **instruktor terapii uzależnień** nawiązują do opisów poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Opis zawodu, zadań zawodowych i wymagań kompetencyjnych może stanowić materiał informacyjny dla przygotowania (lub aktualizacji) opisów kwalifikacji wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK). Więcej informacji:

- Zintegrowany System Kwalifikacji: <https://www.kwalifikacje.gov.pl>
- Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji: <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO

4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie

W procesie nauki i certyfikacji w zawodzie **instruktor terapii uzależnień** oczekuje się pracy z pacjentami już na wstępnym etapie nauki zawodu. Tym samym bardzo często pracę w zawodzie rozpoczyna się od wolontariatów i bezpłatnych staży w ośrodkach terapii uzależnień.

Placówkami leczenia i podmiotami wykonującymi działalność leczniczą, które zatrudniają instruktorów terapii uzależnień, są:

- ambulatoria (591 placówek zarejestrowanych w PARPA w całym kraju w roku 2015 i 222 placówek leczenia uzależnienia od narkotyków wykazywanych w raporcie KBdSPN w roku 2011),
- oddziały dzienne (120 placówek – PARPA),
- całodobowe oddziały terapeutyczne (93 placówki – PARPA, 87 placówek – KBdSPN),

- oddziały leczenia zespołów abstynencyjnych – detoksykacyjne (76 placówek – PARPA i 20 placówek – KBdSPN) i hostele (6 placówek).

Istnieje także możliwość zatrudnienia w miejscach, które prowadzą działania wspierające leczenie uzależnień (stowarzyszeniach abstynenckich, fundacjach pomagających i wspierających rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym w postaci placówek wsparcia dziennego i placówek specjalistycznych, punktach konsultacyjno-informacyjnych itp.).

Instruktor terapii uzależnień może prowadzić własną działalność gospodarczą.

WAŻNE:

Zachęcamy do sprawdzenia dostępnych ofert pracy w **Centralnej Bazie Ofert Pracy:**

<http://oferty.praca.gov.pl>

Natomiast aktualizacje informacji o możliwościach zatrudnienia w zawodzie, przyszłe zapotrzebowanie na dany zawód na rynku pracy oraz dodatkowe informacje można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Ranking (monitoring) zawodów deficytowych i nadwyżkowych:

<http://mz.praca.gov.pl>

<https://www.gov.pl/web/rodzina/zawody-deficytowe-zrownowazone-i-nadwyzkowe>

Barometr zawodów: <https://barometrzwodow.pl>

Wojewódzkie obserwatoria rynku pracy:

Mazowieckie – <http://obserwatorium.mazowsze.pl>

Małopolskie – <https://www.obserwatorium.malopolska.pl>

Lubelskie – <http://lorp.wup.lublin.pl>

Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi – <http://obserwatorium.wup.lodz.pl>

Pomorskie – <http://www.porp.pl>

Opolskie – <http://www.obserwatorium.opole.pl>

Wielkopolskie – <http://www.obserwatorium.wup.poznan.pl>

Zachodniopomorskie – <https://www.wup.pl/pl/dla-instytucji/zachodniopomorskie-obserwatorium-ryнку-pracy>

Podlaskie – <http://www.obserwatorium.up.podlasie.pl>

Zielona Linia. Centrum Informacyjne Służb Zatrudnienia:

<http://zielonalinia.gov.pl>

Portal Prognozowanie Zatrudnienia:

www.prognozowaniezatrudnienia.pl

Portal EU Skills Panorama:

<http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>

Europejski portal mobilności zawodowej EURES:

<https://eures.praca.gov.pl>

<https://ec.europa.eu/eures/public/pl/homepage>

4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu

Kształcenie

Obecnie (2018 r.) aby uzyskać uprawnienia do wykonywania zawodu **instruktor terapii uzależnień** (status osoby uczestniczącej w procesie certyfikacji lub certyfikat), należy udokumentować posiadanie co najmniej średniego wykształcenia (matura nie jest wymagana) i ukończyć:

- 650-godzinne szkolenie akredytowane przez Krajowe Biuro do spraw Przeciwdziałania Narkomanii lub Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Szkolenie musi odbyć się w jednej ze szkół akredytowanych przez wyżej wymienione instytucje (jest ich w sumie kilkanaście, stan na dzień 23.09.2018 to 8 szkół akredytowanych przez Krajowe Biuro

- i 7 szkół akredytowanych przez PARPA) oraz udokumentowany 100-godzinny program pracy indywidualnej i grupowej z pacjentem w odniesieniu do osób, których staż pracy w terapii uzależnienia wynosi mniej niż 2 lata,
- nie mniej niż 400 godzin zajęć dydaktycznych oraz udokumentowany 100-godzinny program pracy indywidualnej i grupowej z pacjentem w odniesieniu do osób, których staż pracy w terapii uzależnienia wynosi co najmniej 2 lata. Po ukończeniu szkoły należy zaliczyć 70-godzinną (pół roku) grupową superwizję szkoleniową (do wyboru wg stanu z 2018 r. jest 25 superwizorów z KBdsPN i 52 superwizorów z PARPA) oraz odbyć staż w placówce rekomendowanej przez KBdsPN (23 ośrodki do wyboru) lub PARPA (13 ośrodków). Dopiero po ukończeniu wszystkich etapów szkolenia można podejść do egzaminu certyfikacyjnego organizowanego raz lub dwa razy do roku przez KBdsPN i PARPA.

W przypadku podmiotów nieprowadzących działalności leczniczej nie ma wymogów formalnych dotyczących kwalifikacji i uprawnień. Obecnie wiele szkół policealnych prowadzi kształcenie na kierunku terapeuta zajęciowy. Świadectwo potwierdzające ukończenie szkoły policealnej nie nadaje jednak uprawnień do podjęcia pracy w placówkach leczniczych oraz zarejestrowanych podmiotach wykonujących działalność leczniczą.

Szkolenie

Instruktor terapii uzależnień ma możliwość poszerzania swoich kompetencji na różnego rodzaju szkoleniach. Mogą to być konferencje, warsztaty, cykle tematyczne, wykłady, seminaria i inne dotyczące szeroko rozumianej tematyki psychologicznej, pedagogicznej, psychoterapeutycznej oraz promocji zdrowia i profilaktyki.

Z reguły organizatorzy tych szkoleń poświadczają uzyskane przez uczestników kompetencje stosownymi certyfikatami/zaświadczeniami.

WAŻNE:

Więcej informacji o instytucjach oferujących kształcenie, szkolenie i/lub walidację kompetencji w ramach zawodu można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Szkolnictwo wyższe:

www.wyberzstudia.nauka.gov.pl

Szkolnictwo zawodowe:

<https://www.ore.edu.pl/category/ksztalcenie-zawodowe-i-ustawiczne>

<http://doradztwo.ore.edu.pl/wyberam-zawod>

<https://zrp.pl>

Szkolenia zawodowe:

Rejestr Instytucji Szkoleniowych – <http://www.stor.praca.gov.pl/portal/#/ris>

Baza Usług Rozwojowych – <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl>

Inne źródła danych:

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji – <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

Bilans Kapitału Ludzkiego – <https://bkl.parp.gov.pl>

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – <http://www.frse.org.pl>, <http://europass.org.pl>

Learning Opportunities and Qualifications in Europe – <https://ec.europa.eu/ploteus>

4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów

Obecnie (2018 r.) wynagrodzenie miesięczne osób pracujących w zawodzie **instruktor terapii uzależnień** wynosi od 2100 do 3000 zł brutto w placówkach budżetowych oraz do 4300 zł brutto w placówkach samofinansujących się i dofinansowywanych z budżetu.

Istotnym czynnikiem wpływającym na kształtowanie się wysokości wynagrodzenia jest lokalizacja miejsca pracy (wielkość aglomeracji).

WAŻNE:

Zarobki osób wykonujących dany zawód/grupę zawodów są orientacyjne i mogą szybko stracić aktualność. Dlatego na bieżąco należy sprawdzać, jakie zarobki oferuje rynek pracy, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Wynagrodzenie w Polsce według danych GUS:

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy>

Przykładowe portale informujące o zarobkach:

<https://wynagrodzenia.pl/gus>

<https://wynagrodzenia.pl/kategoria/zarobki-na-stanowiskach-i-szczeblach>

<https://sedlak.pl/raporty-placowe>

<https://zarobki.pracuj.pl>

<https://www.forbes.pl/ogolnopolskie-badanie-wynagrodzen>

<https://www.kariera.pl/wynagrodzenia>

4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie

W zawodzie **instruktor terapii uzależnień** możliwe jest zatrudnienie osób niepełnosprawnych.

Warunkiem niezbędnym jest identyfikacja indywidualnych barier i dostosowanie technicznych i organizacyjnych warunków środowiska oraz stanowiska pracy do potrzeb zatrudnienia osób:

- z wadami i dysfunkcją wzroku (04-O), w przypadku możliwości skorygowania ich szklami optycznymi lub soczewkami kontaktowymi,
- z dysfunkcją narządu słuchu (03-L), jeśli niepełnosprawność jest możliwa do skorygowania za pomocą implantów lub aparatów słuchowych.
- z niewielką dysfunkcją kończyn dolnych (05-R), która nie wyklucza stania i chodzenia,
- z niewielką dysfunkcją kończyn górnych (05-R), która nie wyklucza obsługi sprzętu komputerowego i biurowego.

WAŻNE:

Decyzja o zatrudnieniu osoby z jakimkolwiek rodzajem niepełnosprawności może być podjęta wyłącznie po indywidualnej konsultacji z lekarzem medycyny pracy.

5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)

Europejska klasyfikacja umiejętności/kompetencji, kwalifikacji i zawodów (European Skills/Competences, Qualifications and Occupations – ESCO) jest narzędziem łączącym rynek edukacji z rynkiem pracy. ESCO jest częścią strategii „Europa 2020”. W klasyfikacji określono i uszeregowano umiejętności, kompetencje, kwalifikacje i zawody istotne dla unijnego rynku pracy oraz kształcenia i szkolenia. Tworzenie europejskiego rynku pracy, a w przyszłości wspólnego obszaru kształcenia ustawicznego wymaga, aby zdobywane przez jednostki umiejętności oraz kwalifikacje były zrozumiałe oraz łatwo porównywalne między krajami, a także – by promowały mobilność wśród pracowników.

Obecnie (2018 r.) klasyfikacja ESCO jest dostępna w 27 językach (w 24 językach UE, islandzkim, norweskim i arabskim) za pośrednictwem platformy ESCO: <https://ec.europa.eu/esco/portal/home>

Klasyfikacja ESCO została oparta na trzech filarach i pokazuje w sposób systematyczny relacje między nimi:

- **Zawody:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/occupation>
- **Umiejętności/Kompetencje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/skill>
- **Kwalifikacje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/qualification>

6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE

Podstawowe regulacje prawne:

Stan prawny na dzień: 31.10. 2018 r.

- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 986, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1492).
- Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1318, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o akredytacji w ochronie zdrowia (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2135).
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1030, 1669).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1265 i 1149, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1878).
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 487, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 31 października 2017 r. w sprawie uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych (Dz. U. poz. 2029).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020 (Dz. U. poz. 1492).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8 (Dz. U. poz. 537).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (Dz. U. poz. 1249, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 227).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień (Dz. U. poz. 1386, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 października 2013 r. w sprawie zakresu i trybu współpracy podmiotów leczniczych prowadzących leczenie lub rehabilitację osób używających środków odurzających lub substancji psychotropowych z Krajowym Biurem do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii (Dz. U. poz. 1332).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 marca 2013 r. w sprawie leczenia substytucyjnego (Dz. U. poz. 368).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 25 czerwca 2012 r. w sprawie organizacji, kwalifikacji personelu, sposobu funkcjonowania i rodzajów podmiotów leczniczych wykonujących świadczenia stacjonarne i całodobowe oraz ambulatoryjne w sprawowaniu opieki nad uzależnionymi od alkoholu oraz sposobu współdziałania w tym zakresie z instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi (Dz. U. poz. 734).

- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie biegłych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu (Dz. U. Nr 250, poz. 1883, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 lipca 2006 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie uzależnień (Dz. U. Nr 132, poz. 931).
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015, przyjęty Uchwałą nr 35/2011 Rady Ministrów z dnia 22 marca 2011 r.
- Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 4 lipca 2013 r. w sprawie standardów akredytacyjnych w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych oraz funkcjonowania stacjonarnych jednostek leczenia uzależnień (Dz. U. Ministra Zdrowia poz. 28).
- Zarządzenie Nr 13 Dyrektora Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z dnia 1 lipca 2012 r. (tekst ujednolicony na dzień 25 stycznia 2018 r.).

Literatura branżowa:

- Adamczyk A., Korczak J. (red.): Propozycje szkolnej profilaktyki zachowań patologicznych dzieci i młodzieży – Profilaktyka. Fundacja Dziękuję Nie Biorę i OW ASPRA-JR, Warszawa 2011.
- Brzeziński J., Chyrowicz B., Poznaniak W., Toeplitz-Wiśniewska M.: Etyka zawodu psychologa. PWN, Warszawa 2008.
- Cierpiąłkowska L., Grzegorzewska I.: Uzależnienie behawioralne. PWN, Warszawa 2018.
- Connors G.J. i in.: Etapy zmiany w terapii uzależnień. Wybór i planowanie interwencji. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2015.
- Czabała J.C.: Czynniki leczące w psychoterapii. PWN, Warszawa 2002.
- Jabłoński P., Bukowska B., Czabała C. (red.): Uzależnienie od narkotyków. Podręcznik dla terapeutów. Krajowe Biuro do spraw Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2012.
- Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Uniwersyteckie Wydawnictwo Medyczne „Vesalius”, IPIŃ, Kraków – Warszawa 1997.
- Margasiński A.: Rodzina alkoholowa z uzależnionym w leczeniu. Wydawnictwo Impuls, Warszawa 2011.
- Mellibruda J., Sobolewska-Mellibruda Z.: Integracyjna psychoterapia uzależnień – teoria i praktyka. IPZ PTP, Warszawa 2006.
- Miller P.M. (red.): Terapia uzależnień. Metody oparte na dowodach naukowych. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013.
- Miller W.R., Forcehimes A.A., Zweben A.: Terapia uzależnień. Podręcznik dla profesjonalistów. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014.
- Miller W.R., Rollnick S.: Dialog motywujący. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014.
- Miller W.R.: Wzmacnianie motywacji do zmiany w terapii nadużywania substancji. Parpamedia, Warszawa 2009.
- Strelau J.: Temperament jako regulator zachowania. Z perspektywy półwiecza badań. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2006.

Czasopisma:

- Alcoholism and Drug Addiction / Alkoholizm i Narkomania, Czasopismo Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie. Wydawca: Termedia.
- Terapia Uzależnienia i Współuzależnienia. Wydawca: Fundacja „Zdrowie-Trzeźwość”.

Zasoby internetowe [dostęp: 31.10. 2018]:

- Baza danych standardów kwalifikacji/kompetencji zawodowych i modułowych programów szkoleń: <ftp://kwalifikacje.praca.gov.pl>
- Czasopismo Remedium, Profilaktyka problemowa i promocja zdrowia psychicznego. Wydawca: ETOH Fundacja Rozwoju Profilaktyki, Edukacji i Terapii Problemów Alkoholowych: www.etoh.edu.pl

- Portal Asystent BHP: <https://asystentbhp.pl>
- Portal gromadzący artykuły z czasopism branżowych: <http://www.psychologia.edu.pl>
- Portal z artykułami i wypowiedziami ekspertów z dziedziny uzależnień <http://www.psychologia.net.pl>
- Standardy orzecznictwa lekarskiego ZUS: <http://www.zus.pl/lekarze/publikacje/standardy-orzecznictwa-lekarskiego-zus>
- Strona czasopisma „Charaktery”: <https://charaktery.eu>
- Strona Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii: <http://www.narkomania.gov.pl/porta1>
- Strona Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych: <http://www.parpa.pl>
- Strona Telefonu Zaufania dla Dzieci i Młodzieży: <https://116111.pl/problemy/czym-jest-uzaleznienie,aid,105>
- Wyszukiwarka opisów zawodów: <http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow>

7. SŁOWNIK POJĘĆ

7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)

Nazwa pojęcia	Definicja pojęcia
Awans zawodowy	Wyróżnia się dwa podstawowe rodzaje awansu – pionowy oraz poziomy. Awans pionowy oznacza zmianę stanowiska na wyższe w hierarchii przedsiębiorstwa/organizacji oraz przyznanie wyższego wynagrodzenia i poszerzenie uprawnień, np. awans polegający na osiągnięciu wyższego stopnia wymagań formalnych w policji, w wojsku, mianowanie na wyższy stopień – awans nauczycielski. Awans poziomy oznacza zmianę stanowiska niepociągającą za sobą zmiany pozycji pracownika w hierarchii firmy, np. objęcie dodatkowego stanowiska przez pracownika, powierzenie nowych zadań, rozszerzenie uprawnień i zakresu podejmowanych decyzji.
Czynności zawodowe	Są to działania podejmowane w ramach zadania zawodowego i dające efekt w postaci realizacji celu przewidzianego w zadaniu zawodowym.
Edukacja formalna	Kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych oraz kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym) albo kwalifikacje w zawodzie (zgodnie z przepisami oświatowymi).
Edukacja pozaformalna	Kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych lub kwalifikacji właściwych dla edukacji formalnej.
Efekty uczenia się	Wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się (w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne).
Europejskie Ramy Kwalifikacji (ERK)	Przyjęta w Unii Europejskiej struktura i opis poziomów kwalifikacji umożliwiające porównanie kwalifikacji uzyskiwanych w różnych państwach. W ERK wyróżniono 8 poziomów kwalifikacji opisywanych za pomocą efektów uczenia się (wiedza, umiejętności i kompetencje). ERK stanowi układ odniesienia do krajowych ram kwalifikacji, w tym do PRK.

Kody niepełnosprawności	Są symbolami rodzaju schorzenia, które ma decydujący wpływ na to, do jakich prac osoba niepełnosprawna może być kierowana, a do jakich nie powinna ze względu na jej zdrowie i skuteczność pracy na danym stanowisku. Podstawowe kody niepełnosprawności: 01-U upośledzenie umysłowe, 02-P choroby psychiczne, 03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, 04-O choroby narządu wzroku, 05-R upośledzenie narządu ruchu, 06-E epilepsja, 07-S choroby układu oddechowego i krążenia, 08-T choroby układu pokarmowego, 09-M choroby układu moczowo-płciowego, 10-N choroby neurologiczne, 11-I inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego, 12-C całościowe zaburzenia rozwojowe.
Kompetencje społeczne	Jest to rozwinięta w toku uczenia się zdolność kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu zawodowym i społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.
Kompetencje kluczowe	Są to kompetencje (połączenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) integracji społecznej i zatrudnienia potrzebne w życiu zawodowym i pozazawodowym oraz do bycia aktywnym obywatelem. Na potrzeby opracowania informacji o zawodach wyróżniono 9 kompetencji, które zostały wybrane i pogrupowane ze zbioru 15 kompetencji kluczowych wyodrębnionych w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – Projekt PIAAC prowadzonym cyklicznie przez OECD.
Kompetencja zawodowa	Jest to układ wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych do wykonywania, w ramach wydzielonego zakresu pracy w zawodzie zestawu zadań zawodowych. Posiadanie jednej lub kilku kompetencji zawodowych powinno umożliwić zatrudnienie na co najmniej jednym stanowisku pracy w zawodzie.
Kwalifikacja	Oznacza zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w procesie walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący. W Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji wyodrębniono 4 rodzaje kwalifikacji: pełne, częściowe, rynkowe i uregulowane.
Polska Rama Kwalifikacji (PRK)	Opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom Europejskich Ram Kwalifikacji sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.
Potwierdzanie kompetencji	Jest to proces polegający na sprawdzeniu, czy kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. Terminy o podobnym znaczeniu: „walidacja”, „egzaminowanie”. Proces ten prowadzi do certyfikacji – wydania przez upoważnioną instytucję „dyplomu”, „świadectwa”, „certyfikatu”.
Sektorowa Rama Kwalifikacji (SRK)	Opis poziomów kwalifikacji funkcjonujących w danym sektorze lub branży; poziomy Sektorowych Ram Kwalifikacji odpowiadają odpowiednim poziomom Polskiej Ramy Kwalifikacji.
Sprawności sensomotoryczne	Są to sprawności związane z funkcjonowaniem narządów zmysłów (wzroku, słuchu, smaku, powonienia, dotyku) oraz narządu ruchu (sprawność rąk, precyzja ruchów rąk, sprawność nóg, koordynacja wzrokowo-ruchowa itp.).
Stanowisko pracy	Jest to miejsce pracy w strukturze organizacyjnej, np. przedsiębiorstwa, instytucji, organizacji, w ramach którego pracownik wykonuje zadania zawodowe stale lub okresowo. Do prawidłowego wykonywania zadań na danym stanowisku pracy konieczne jest posiadanie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych właściwych dla kompetencji zawodowych wyodrębnionych w zawodzie.
Tytuł zawodowy	Jest przyznawany osobie, która udowodniła, że posiada określony zasób wiedzy i umiejętności potrzebny do wykonywania danego zawodu. W niektórych grupach zawodowych (technicy, lekarze, rzemieślnicy) istnieją ustawowo zadekretowane nazwy i hierarchie tych tytułów, podczas gdy w innych nie ma takich systemów. Przykładowo tytuły zawodowe uzyskiwane w szkołach i placówkach oświaty to: robotnik wykwalifikowany i technik, w rzemiośle: uczeń, czeladnik, mistrz, w kulturze fizycznej: trener, instruktor, menedżer sportu.

Umiejętności	Jest to przyswojona w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Uprawnienia zawodowe	Oznaczają posiadanie prawa do wykonywania czynności zawodowych (zawodu), do których dostęp jest ograniczony poprzez przepisy prawne przewidujące konieczność posiadania odpowiedniego wykształcenia, spełnienia wymagań kwalifikacyjnych lub innych dodatkowych wymagań.
Uczenie się nieformalne	Uzyskiwanie efektów uczenia się poprzez różnego rodzaju aktywność poza edukacją formalną i edukacją pozaformalną, w tym poprzez samouczenie się i doświadczenie uzyskane w pracy.
Walidacja	Oznacza sprawdzenie, czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się (edukacja formalna, pozaformalna i uczenie się nieformalne) tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji.
Wiedza	Jest to zbiór opisów obiektów i faktów, zasad, teorii oraz praktyk przyswojonych w procesie uczenia się, odnoszących się do dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Wykształcenie	Oznacza rezultat procesu kształcenia w zakresie ogólnym i specjalistycznym charakteryzowany na podstawie: – poziomu wykształcenia odpowiadającego poziomowi ukończonej szkoły (np. wykształcenie: podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne, czeladnicze, policealne, wyższe (pierwszy, drugi i trzeci stopień), – profilu wykształcenia (ukończonej szkoły) lub dziedziny wykształcenia (kierunek lub kierunek i specjalność ukończonej szkoły wyższej lub wyższej szkoły zawodowej).
Zadanie zawodowe	Jest to logiczny wycinek lub etap pracy w ramach zawodu o wyraźnie określonym początku i końcu wykonywany na stanowisku pracy. Na zadanie zawodowe składa się układ czynności zawodowych powiązanych jednym celem, kończący się określonym wytworem, usługą lub istotną decyzją. W wyniku podziału pracy każdy zawód różni się wykonywanymi zadaniami, na które składają się czynności zawodowe.
Zawód	Jest to zbiór zadań zawodowych wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji i kompetencji (wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło utrzymania.
Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK)	Wyodrębniona część Krajowego Systemu Kwalifikacji, w której obowiązują określone w ustawie standardy opisywania kwalifikacji oraz przypisywania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji, zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i ich ewidencjonowania w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji (ZRK), a także zasady i standardy certyfikowania kwalifikacji oraz zapewniania jakości nadawania kwalifikacji. Informacje o ZSK są dostępne pod adresem: https://www.kwalifikacje.gov.pl
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK)	Rejestr publiczny prowadzony w systemie teleinformatycznym ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Informacje o ZRK są dostępne pod adresem: https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl

7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)

Lp.	Nazwa pojęcia	Definicja	Źródło
1	Aktywne słuchanie	Skoncentrowanie się na tym, co klient mówi i czego nie mówi. Skoncentrowanie całej uwagi na sesji i kliencie, pozostawanie z nim w kontakcie wzrokowym, dawanie sygnałów zauważania tego, co mówi klient, podążanie wzrokiem za wskazywanymi przez klienta przestrzeniami. Wykorzystywanie informacji od nadawcy w celu zadawania pytań i realizowania celów sesji.	Izba Coachingu, http://docplayer.pl/5939445-System-akredytacji-izby-coachingu.html [dostęp: 31.10.2018]
2	Asertywność	Postawa oznaczająca posiadanie i wyrażanie własnego zdania oraz bezpośrednie wyrażanie emocji i postaw w granicach nienaruszających praw i psychicznego terytorium innych osób oraz własnych, bez zachowań agresywnych i uległych, a także obrona własnych praw w sytuacjach społecznych.	Arthur Reber: Słownik psychologii, red. Ida Kurcz i Krystyna Skarżyńska. Wyd. Scholar, Warszawa 2002.

3	Autorefleksja	Proces uporządkowanej i pogłębionej analizy własnych myśli, emocji, odczuć i potrzeb, dzięki której w procesie terapii klient może zyskać dostęp do własnej motywacji, do pracy nad sobą.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podst. Brzeziński J., Chyrowicz B., Poznaniak W., Toeplitz-Wiśniewska M.: Etyka zawodu psychologa. PWN, Warszawa 2008; Czabała J.C.: Czynniki leczące w psychoterapii. PWN, Warszawa 2002
4	Depresyjne stany / zaburzenia	Pojęcie stosowane w terminologii psychiatrycznej, odnoszące się do zespołów objawów depresyjnych występujących w przebiegu chorób afektywnych. Zespoły te objawiają się głównie obniżeniem nastroju (smutkiem, przygnębieniem, niską samooceną, małą wiarą w siebie, poczuciem winy, pesymizmem, u części pacjentów myślami samobójczymi), niezdolnością do przeżywania przyjemności, spowolnieniem, bezsensownością lub nadmierną sennością, zmniejszeniem apetytu (rzadziej wzmożeniem apetytu).	Bilikiewicz A., Strzyżewski W.: Psychiatria: podręcznik dla studentów medycyny. PZWL, Warszawa 1992
5	Empatia	Umiejętność przyjęcia sposobu myślenia innych osób, spojrzenia z ich perspektywy na rzeczywistość (empatia poznawcza).	E. Aronson, G. Wieczorkowska, Kontrola naszych myśli i uczuć. Santorski, Warszawa 2001
6	Kompulsywne zachowanie	Objaw psychopatologiczny polegający na występowaniu powtarzających się czynności, które odbierane są przez daną osobę jako niechciane, uporczywe i niedające się opanować.	Adam Bilikiewicz (red.): Psychiatria: podręcznik dla studentów medycyny. PZWL, Warszawa 2007
7	Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii (KBdSPN)	Instytucja, której celem jest wdrażanie i koordynowanie krajowej polityki przeciwdziałania narkomanii, ukierunkowanej na ograniczanie używania środków odurzających i substancji psychotropowych.	http://www.narkomania.gov.pl/portal?id=104822 [dostęp: 31.10.2018]
8	Motywacja	Zespół procesów psychicznych i fizjologicznych określający podłoże ludzkich zachowań i ich zmian. Procesy te ukierunkowują zachowanie jednostki na osiągnięcie określonych, istotnych dla niej stanów rzeczy, kierują wykonywaniem pewnych czynności tak, aby prowadziły do zamierzonych wyników. Jeśli człowiek jest świadomy wyniku wykonywanych czynności wówczas ten wynik będzie nazywany celem.	Miller William R., Rollnick Stephen: Dialog motywujący. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014
9	Odracanie emocji	Umiejętność oparta na samokontroli, umożliwiająca nieuleganie impulsom i prawidłowe rozpoznanie warunków korzystnych i bezpiecznych do wyrażenia emocji, panowanie nad sobą. Umiejętność tę przypisuje się osobom dojrzałym emocjonalnie.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podst. Brzeziński J., Chyrowicz B., Poznaniak W., Toeplitz-Wiśniewska M.: Etyka zawodu psychologa. PWN, Warszawa 2008; Czabała J.C.: Czynniki leczące w psychoterapii. PWN, Warszawa 2002
10	Opór	Zjawisko odkryte i opisane przez psychoanalityków, którzy ujmują je jako wewnętrzną siłę przeciwdziałającą postępowi procesu psychoterapii, zmianie pacjenta, a także wszystko to, co zawarte jest w słowach czy działaniach, które utrudniają pacjentowi dostęp do nieświadomości.	Grzesiuk L. (red.): Psychoterapia. Teoria. ENETEIA, Warszawa 2005

11	Otwartość poznawcza	Postawa intelektualna pozwalająca na przyjmowanie szerokiej perspektywy, aktywne poszukiwanie wiedzy i uczenie się nowych strategii poznawczych.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podst. Brzeziński J., Chyrowicz B., Poznaniak W., Toeplitz-Wiśniewska M.: Etyka zawodu psychologa. PWN, Warszawa 2008; Czabała J.C.: Czynniki leczące w psychoterapii. PWN, Warszawa 2002
12	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA)	Instytucja, która jest specjalistyczną agendą rządową łączącą profesjonalną działalność usługową (szkolenia, ekspertyzy, konsultacje, opracowywanie nowych technologii oddziaływań, publikacje itp.) z zadaniami administracyjno-koordynacyjnymi (prace legislacyjne, nadzór nad lecnictwem odwykowym, interwencje, opracowywanie standardów usług, zlecanie i finansowanie zadań, prowadzenie baz danych).	http://www.parpa.pl/index.php/parpa-kontakt-informacje/cele-i-zadania [dostęp: 31.10.2018]
13	Postawa nieoceniająca	Neutralna postawa (np. instruktora terapii uzależnień) polegająca na powstrzymaniu się od oceniania klienta (jego poglądów, decyzji i wyborów) w oparciu o własny system wartości.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podst. Brzeziński J., Chyrowicz B., Poznaniak W., Toeplitz-Wiśniewska M.: Etyka zawodu psychologa. PWN, Warszawa 2008; Czabała J. C.: Czynniki leczące w psychoterapii. PWN, Warszawa 2002
14	Reaktywność	Tendencja do intensywnego reagowania na bodźce wywołujące emocje, wyrażająca się w dużej wrażliwości i niskiej odporności emocjonalnej. Jedna z sześciu cech temperamentu wyodrębnionych przez Bogdana Zawadzkiego i Jana Strelaua. W zawodzie instruktora terapii uzależnień pożądana jest niska reaktywność.	Strelau J.: Temperament jako regulator zachowania: Z perspektywy półwiecza badań. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2006
15	Relacja terapeutyczna	To wyrażanie i wzajemna wymiana uczuć oraz postaw w relacji pacjent-psychoterapeuta. W trakcie spotkań psychoterapeutycznych, kształtuje się szczególna więź, która ma służyć jedynie procesowi leczenia. Relacja terapeutyczna oparta jest na wzajemnym zaufaniu i wspólnym realizowaniu ustalonych celów oraz analizowaniu tego, co pojawia się w przestrzeni terapeutycznej.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podst. Brzeziński J., Chyrowicz B., Poznaniak W., Toeplitz-Wiśniewska M.: Etyka zawodu psychologa. PWN, Warszawa 2008; Czabała J.C.: Czynniki leczące w psychoterapii. PWN, Warszawa 2002
16	Samoświadomość	Zestaw przekonań dotyczących samego siebie: własnych predyspozycji, talentów, wartości i kompetencji.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podst. Brzeziński J., Chyrowicz B., Poznaniak W., Toeplitz-Wiśniewska M.: Etyka zawodu psychologa. PWN, Warszawa 2008; Czabała J.C.: Czynniki leczące w psychoterapii. PWN, Warszawa 2002

17	Superwizja	Formalny proces profesjonalnego wsparcia trenera/terapeuty zapewniający stały rozwój jego umiejętności i postaw, podnoszący efektywność działań /praktyki terapeutycznej, dający lepsze zrozumienie klienta oraz systemów, w jakich funkcjonuje. Jest realizowany poprzez interaktywną refleksję, konstruktywną ewaluację oraz dzielenie się wiedzą i doświadczeniem. Ma formę regularnych spotkań indywidualnych lub grupowych.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podst. Brzeziński J., Chyrowicz B., Poznaniak W., Toeplitz-Wiśniewska M.: Etyka zawodu psychologa. PWN, Warszawa 2008; Czała J.C.: Czynniki leczące w psychoterapii. PWN, Warszawa 2002
18	Uzależnienie	To nabyty stan zaburzenia zdrowia psychicznego i fizycznego, który charakteryzuje się okresowym lub stałym przymusem wykonywania określonej czynności lub zażywania psychoaktywnej substancji chemicznej. Termin „uzależnienie” jest stosowany m.in. w odniesieniu do takich zaburzeń psychicznych, jak uzależnienie od narkotyków (narkomanii), leków (lekomanii), alkoholu (alkoholizmu), czy papierosów. W szerszym rozumieniu termin „uzależnienie” stosowany także w odniesieniu do wielu innych przymusowych zachowań, m.in. kompulsywnych zakupów, oglądania telewizji, seksu, masturbacji, korzystania z gier hazardowych lub komputerowych, czy też nadmiernego korzystania z internetu.	Mellibruda J., Sobolewska-Mellibruda Z.: Integracyjna psychoterapia uzależnień – teoria i praktyka. IPZ PTP, Warszawa 2006
19	Wsparcie	Jedna z form pomocy psychologicznej odnosząca się do życzliwego wzmacniania klienta w realizowanych przez niego zmianach – często subiektywnie odbierane przez klienta jako postawa wspierająca.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podst. Brzeziński J., Chyrowicz B., Poznaniak W., Toeplitz-Wiśniewska M.: Etyka zawodu psychologa. PWN, Warszawa 2008; Czała J.C.: Czynniki leczące w psychoterapii. PWN, Warszawa 2002
20	Współuzależnienie	Nie jest chorobą – jest zespołem nieprawidłowego przystosowania się do sytuacji problemowej. Koncentrując się na szukaniu sposobu ograniczenia picia partnera, osoba współuzależniona nieświadomie przejmuje odpowiedzialność i kontrolę za jego funkcjonowanie, co w efekcie ułatwia pijącemu dalsze spożywanie alkoholu. Współuzależnienie diagnozuje się wyłącznie u osób dorosłych, które formalnie mogą wybrać inną drogę poradenia sobie z problemem picia partnera.	http://www.parpa.pl/index.php/rodzina-dzieci/wspoluzaleznienie [dostęp: 31.10.2018]
21	Wydolność	Inaczej wytrzymałość emocjonalna – jedna z sześciu cech temperamentu wyodrębnionych przez Bogdana Zawadzkiego i Jana Strelaua. Składają się na nią umiejętność odraczania emocji, opanowanie i kontrola impulsów (samokontrola).	Strelau J.: Temperament jako regulator zachowania z perspektywy półwiecza badań. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2006
22	Zebranie kliniczne	Spotkanie zespołu terapeutycznego odbywające się regularnie, mające na celu omówienie bieżącej pracy z pacjentami w kontekście diagnozy, monitorowania procesu terapeutycznego, warunków organizacyjnych i merytorycznych pracy z pacjentami.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podst. Brzeziński J., Chyrowicz B., Poznaniak W., Toeplitz-Wiśniewska M.: Etyka zawodu psychologa. PWN, Warszawa 2008

ZASTOSOWANIE INFORMACJI O ZAWODACH

Wsparcie dla pracowników i klientów instytucji rynku pracy w zakresie:

- skutecznego podejmowania decyzji dotyczących wyboru zawodu, pracy/zatrudnienia,
- nabywania nowych lub rozszerzania już posiadanych kompetencji zawodowych,
- zmiany kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy,
- dopasowywania treści szkoleń kontraktowanych przez urzędy pracy do potrzeb rynku pracy.

Wsparcie dla różnych grup interesariuszy w zakresie:

- poradnictwa i doradztwa zawodowego,
- tworzenia i aktualizacji ofert szkoleniowych dla rynku pracy,
- dostosowania oferty kształcenia zawodowego do wymagań rynku pracy,
- tworzenia i aktualizacji opisów stanowisk pracy,
- przygotowania lub aktualizacji opisu kwalifikacji rynkowych wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.